Партньорството между образователните и културни институции – фактор за културното образование на учениците и развитие на културния туризъм

Резултати от емпирично изследване

В рамките на проекта "Клуб „Млад екскурзовод"/ По следите на историята и културата на София" през септември – ноември 2023 г. бе проведен семинар на тема „Ролята на доброто партньорство за развитието на туризма. Добри европейски практики". Главни участници в семинара бяха учители от 19-то СУ „Елин Пелин". След приключването му с тях бе проведено анкетно изследване.

Цел на проучването е да се изследва отношението на учителите към проблема за партньорството между образователните и културни институции. Основните задачи на изследването са свързани с:

- очертаване картината на партньорството между образователните и културни институции в община „Красно село" – интензивност на партньорството, затруднения, полза за учениците;

- изследване възможностите за стимулиране интереса на учениците към културното наследство *според преценките на учителите*;

- проучване интензивността на организираните групови посещения на културни обекти от учениците и възможности за тяхното разширяване;

- набиране информация за готовността на учителите за допълнително включване в извънкласни форми, свързани с културното наследство.

За необходимостта от партньорство между културните и образователни институции на равнище община се говори отдавна, но то все не се случва в желаната степен. Какви са причините за това, може би щом не се случва, то всъщност не е толкова необходимо и практическият резултат би бил незначителен? Или хората, участващи в този процес, не съзнават евентуалната полза от него? Проучваме този аспект с включения в анкетната карта въпрос "Напоследък доста се говори за необходимостта от партньорство между културните и образователни институции. Според Вас какво биха спечелили

Проектът КЛУБ "МЛАД ЖУРНАЛИСТ" се изпълнява с финансовата подкрепа на Столична община - Програма "Европа" 2023 от фондация "Детето и фолклора" в партньорство с Район Красно село, 19 СУ "Елин Пелин" и сдружение "Асоциация на екскурзоводите в България". Участници в Клуб "Млад журналист" са ученици от 12Б и 12В клас от 19 СУ "Елин Пелин" – София.

учениците от подобно партньорство?" Въпросът бе зададен в отворена форма, т.е. респондентите само трябваше да формулират и напишат своите отговори – така се избягва евентуално авторско влияние и насочване на отговорите в желана насока. Ето част от отговорите:

Учениците биха спечелили:

- Осмисляне на дълбока връзка между култура и образование;
- Връзката на учениците с културните институти би допринесла за обогатяване на общата култура, докосване до света на музиката, танца, книгата;
- Разширяване на мирогледа;
- Мотивация за учене с удоволствие;
- Нови атрактивни методи в обучението;
- Възможност за по-лека комуникация;
- Възможност да споделя свои идеи и при възможност да ги реализира;
- Всяко партньорство е ползотворно;
- Широка обща култура и чувство за гордост и принадлежност;
- Повече възможности за „изнесени", открити уроци;
- По-широк достъп до информация;
- Нов поглед;
- Нови идеи;
- Нови познанства;
- Път в живота;
- Знания;
- Родова памет.

Отговорите на учителите са впечатляващи – това е причината с риск да утежним текста, да ги представим в пълнота. И това са резултати от „отворен въпрос", при който респондентите трябва сами да формулират и да изпишат отговора си (известно е, че при този вид въпроси респондентите доста често го „прескачат")! Очевидно учителите отлично съзнават големите ползи, които би донесло едно пълноценно партньорство между културните и образователни институции - на всяко равнище, за децата, юношите, младежите, но и смята, че проблемът е важен!

Но това е мнението на респондентите „на теория", по принцип, в сферата на пожелателността.

На конкретния въпрос „Вашето училище участва ли в съвместни дейности с други институции от община "Красно село"?" получихме по-друга картина.

Преди всичко – учителите наясно ли са с партньорските контакти, в които участва тяхното училище?

Графика 1: Партньорства

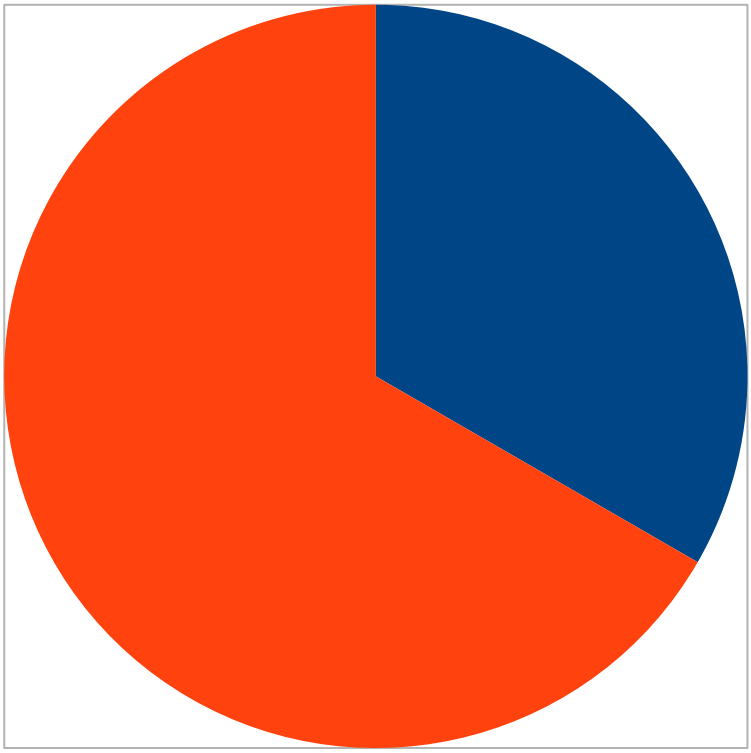

ЛЕГЕНДА

Червено – учители, информирани за съвместни дейности на училището с други институции от общината – средно 67%

Синьо – учители, които не знаят дали училището им участва в съвместни дейности с други институции от общината – средно 33%.

За съжаление една/трета от учителите са доста далеч от всякакви партньорства – те не само не участват лично, но и не знаят дали училището им реализира

каквото и да било партньорство - очевидно тази тема не е сред важните теми в тяхната среда.

Със следващия въпрос целим да установим каква е, според учителите, интензивността на партньорските отношения на училището им с други институции от общината. Въпросът бе зададен с прилежаща тристепенна скала с най-висока степен 3 и най-ниска 1. Ето резултатите:

Графика 2: Интензивност на партньорствата

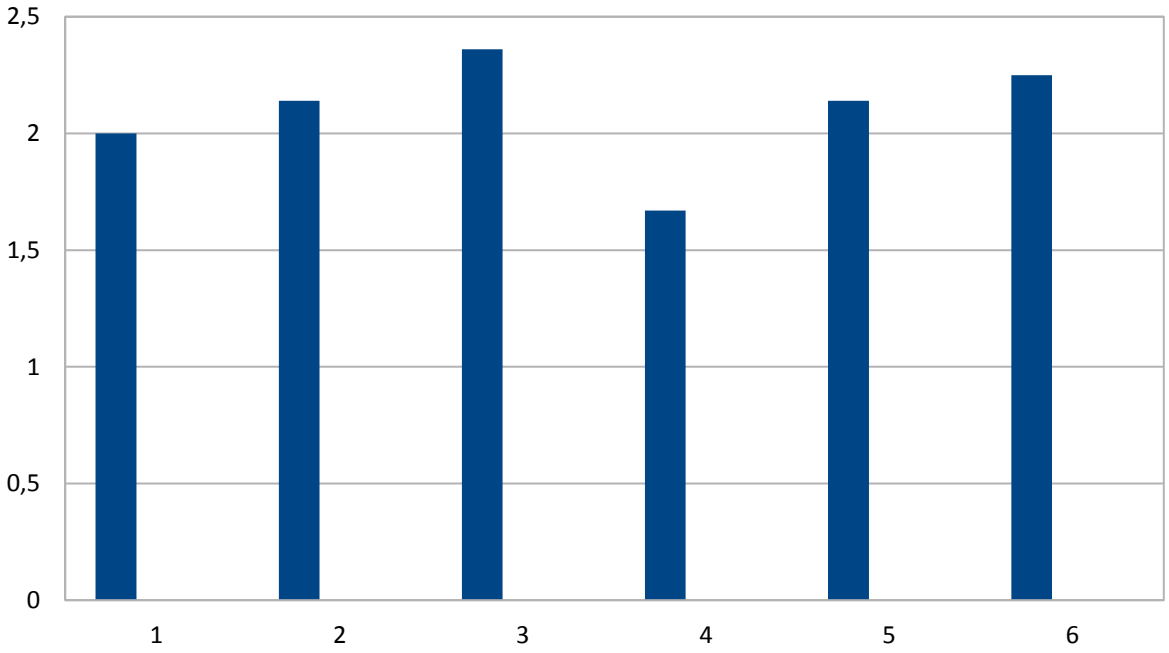

ЛЕГЕНДА

Степен на интензивност на партньорството:

1 – с друго училище – среден бал 2
2 - с читалище ("Средец" и „Светлина") - среден бал 2,14
3 - с община „Красно село" – среден бал 2,36
4 - с Дома на културата - среден бал 1,67

Проектът КЛУБ "МЛАД ЖУРНАЛИСТ" се изпълнява с финансовата подкрепа на Столична община - Програма "Европа" 2023 от фондация "Детето и фолклора" в партньорство с Район Красно село, 19 СУ "Елин Пелин" и сдружение "Асоциация на екскурзоводите в България". Участници в Клуб "Млад журналист" са ученици от 12Б и 12В клас от 19 СУ "Елин Пелин" – София.

5 – с неправителствена организация („Детето и фолклора“ и „За предприемачество и бизнес“ - среден бал 2,14
6 – със Софийска община среден бал 2,25

Според резултатите с най-висока интензивност е партньорството на 19-то училище „Елин Пелин“ с община „Красно село“ – полученият среден бал е 2,36 (при максимална оценка 3). Следва добро партньорство със Софийска община – бал 2,25. На трето място с равен бал се нареждат неправителствените организации и читалищата (бал 2,14). Контактите на 19-то училище с други училища са със степен на интензивност 2 (по шестобалната система – добър 4). На последна позиция се нареждат контактите на училището с Дома на културата – средният бал тук е 1,67. Както се казва - коментарът е излишен.

Какви са основните основните затруднения за реализиране на активно партньорство

между образователните и културни институции в региона? Отговорите на респондентите очертават следната картина:

Графика 3: Затруднения при партньорствата

ЛЕГЕНДА

1 - Всяко излизане на учениците от училище е свързано с много затруднения 44,4%
2 - Ръководството и учителите са много претоварени с пряката си работа 38,7%
3 - Нямаме достатъчно традиции и опит в това отношение 11,1%
4 - Обикновено нещата остават само “на хартия” 11,1%
5 - Нямаме затруднения 5,5 %

Според резултатите причините за недостатъчно интензивното партньорство можем условно да разделим в две групи. В първата група с високите проценти на първа позиция с 44,4% излиза отговорът “Всяко излизане на учениците от училище е свързано с много затруднения”. Следва „Ръководството и учителите са много претоварени с пряката си работа“ – така отговарят 38,7% от учителите.

При втората група отговорите събират три пъти по-нисък процент – 11,1%. Това са изтъкваните от респондентите „Нямаме достатъчно традиции и опит в това отношение“ и „Обикновено нещата остават само “на хартия”.

Вероятно при искрено желание за по-интензивно партньорство следва на първо място сериозно да се осмислят и преодоляват затрудненията, свързани с излизането на учениците от училище.

Тези затруднения са и главна причина учениците да не посещават колективно културни обекти (с придружаваща беседа) толкова често, колкото е необходимо. Отговорите на въпроса „Средно колко пъти годишно за учениците от Вашето училище се организират групови посещения на културни обекти в столицата?” имат следния вид:

Графика 4: Групови посещения на културни обекти

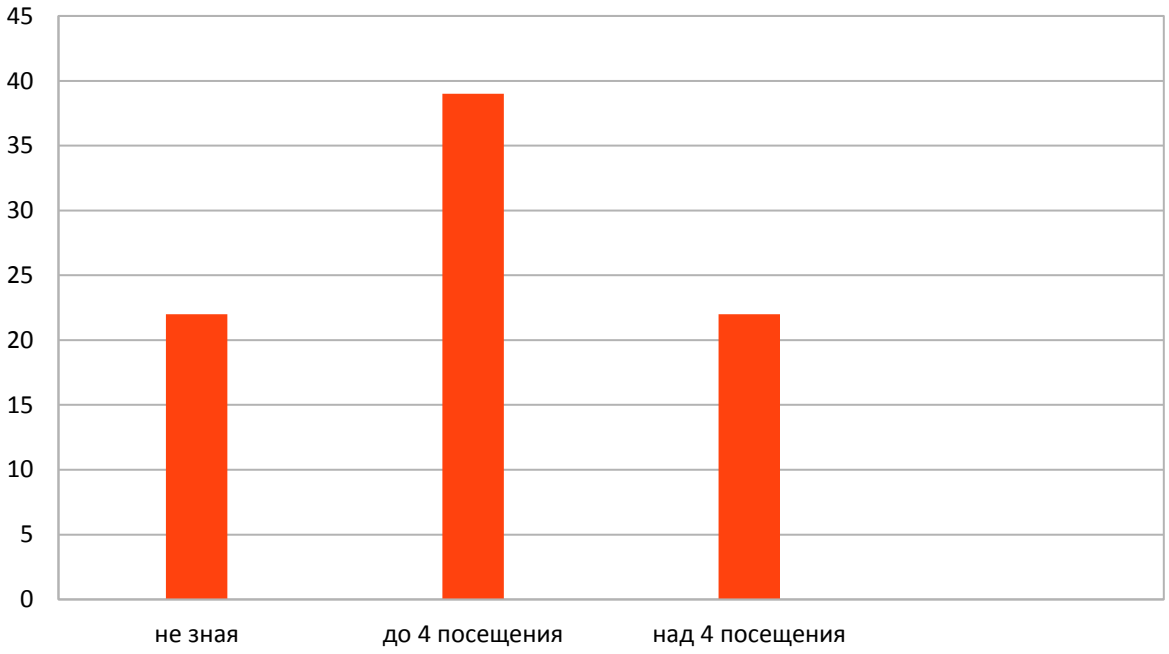

ЛЕГЕНДА

Групови посещения се организират средно:
1 - Не зная колко посещения се организират - 22,2%
2 - до 4 посещения годишно - 38,7%
3 – над 4 посещения годишно -22,2%

Поставихме на първа позиция отговора „Не зная“, посочен от 22,2% от респондентите (това е всеки пети участник в допитването), доколкото освен незнание, той косвено показва, че темата за организирането на групови посещения на културни обекти не е сред често дискутираните теми в училище. Това е показателно за отношението към проблема и осъзнаване неговата значимост.

„Организират се до 4 посещения годишно“ – така отговарят 38,7% от запитаните, а 22,2% – „организират се над 4 посещения годишно“. Все пак над 60% от отговорите показват средна активност при организираните извънучилищни посещения на културни обекти, което е добре.

Логично, следващият ни въпрос е свързан със затрудненията при организиране на извънучилищната активност и съответно – посоката, в която следва да се работи за тяхното преодоляване. На въпроса „Според Вас какви са основните затруднения при организиране групови посещения на културни обекти?“ учителите отговарят така:

Графика 5: Затруднения при организиране посещения на културни обекти

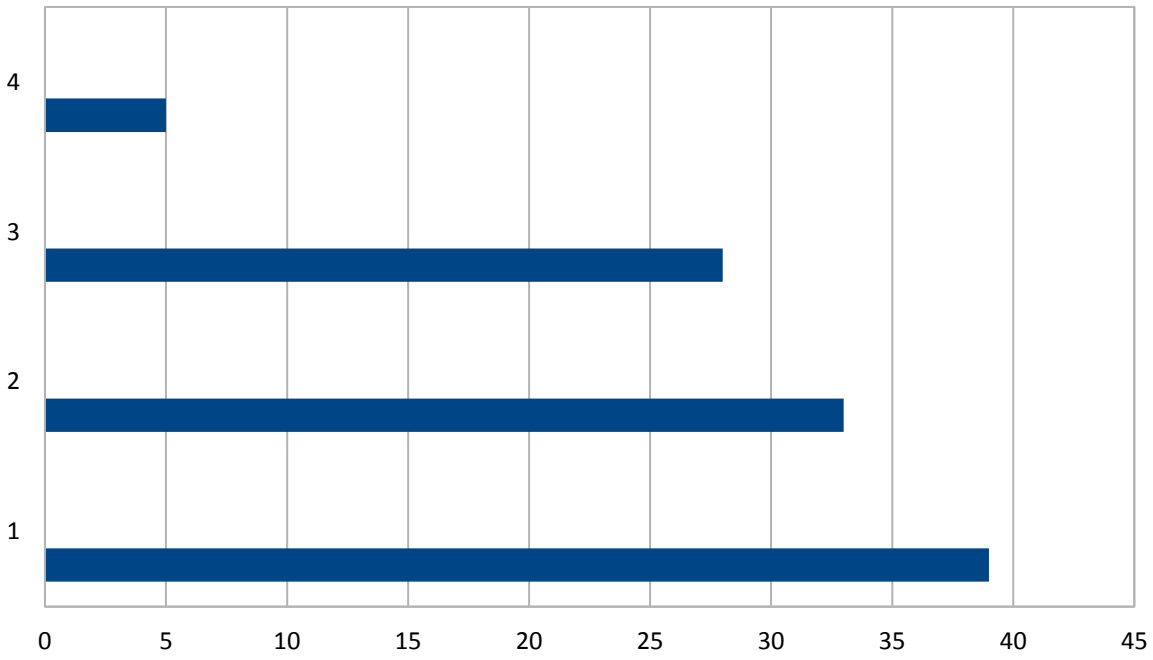

ЛЕГЕНДА

Основните затруднения са свързани с:
1 - Да се организира транспорт 38,7%
2 - Да се намери време за провеждане, удобно за всички ученици 33,2%
3 - Необходимостта всеки път да се получава писмено съгласие от родителите 27,7%
4 - Нямаме затруднения 5,5%

Изненадващо за нас, най-често изтъкваното затруднение е свързано с организирането на транспорт да културните обекти – така отговарят 38,7% от анкетираните. От друга сфера е отговорът, излизащ на втора позиция - "Да се намери време за провеждане, удобно за всички ученици", посочен от 33,2% от учителите. На трето място се нарежда затруднението „Необходимостта всеки път да се получава писмено съгласие от родителите", посочен от 27,7%.

Според нас всяко от тези затруднения е преодолимо с необходимата целенасоченост, последователност и активност. Представяме си следната оптимистична картина:

- няколко училища от района притежават общ бус (с 20-30 места) и изготвят график за всекидневното му ползване през цялата година – така значително биха се намалили затрудненията с транспорта;

- веднъж годишно се събират подписите на родителите, разрешаващи децата им да се включват в конкретно назовани 8-10 посещения на културни обекти, разпределени във времето;

- в училището за всеки срок се изготвя график за извънучилищните културни дейности и учителите съобразяват разпределението на работата си с него.

От резултатите на анкетното изследване с учениците оставаме с впечатление, че те не познават подобаващо културно-историческото наследство на София. Дали част от проблема не са техните ментори – това наложи в анкетата да включим следната молба: „Моля избройте 5-6 обекта от културно-историческото наследство на София, които според Вас задължително трябва да бъдат показани на учениците с придружаваща беседа“. Въпросът бе отворен, учителите свободно изписваха предложенията си. След групиране на отговорите се получи следната картина:

Графика 6: Най-важните културни обекти в София (според учителите)

ЛЕГЕНДА

Посочени:

1.Църкви – 88,4%. Тук се включват:

- Боянска църква- 27,7%
- Църквата „Св. София“ – 16,6%
- Храм-паметник „Ал. Невски“-11,1%
- Джамията- 11,1%
- Църквата „Св. Неделя“ – 5,5%
- Църква „Св. Петка Самарджийска“– 5,5%
- Синагога – 5,5%
- Католическия храм – 5,5%

2. Музеи – 66,7%, от които:

- Музеите в София- 27,7%
- НИМ- 27,7%
- Музей „Иван Вазов“ – 5,5%
- Музей „Яворов“ – 5,5%

3. Съвременни обекти – 27,7%, от които:

Национална библиотека – 16,5%

Камбаните – 5,5%

Художествената галерия – 5,5%

4. Древно-римски обекти – 22,2%, от които:

- Археологически разкопки Стара Сердика- 11,1%
- Ротондата – 5,5%
- Ларгото с римски останки– 5,5%

Резултатите показват, че учителите са дали средно по 2 отговора (*при молба за 5-6 отговора*).

Вижда се, че разпределението на посочените от тях паметници е доста „изтеглено“ по посока на църквите – 88,4% от общо 205% отговори се пада на тях. За сметка на това силно омаловажени се оказват древно-римските обекти в София – 22,2%, което означава, че едва всеки пети респондент е посочил културен паметник от римско време. Съвременни културни обекти отбелязват 27,7% от участниците.

Доколко учителите съзнават и са мотивирани да допринесат с каквото могат за разширяване присъствието на културното наследство в образованието на юношите? Отговор намираме при резултатите от въпроса „Вие бихте ли предложил/а нова дисциплина за извънкласно обучение, свързана с културното наследство?” Ето ги:

Графика 7: Предложения за нови учебни дисциплини

ЛЕГЕНДА

1 - Струва ми се, че мога да предложа 33,2%

2- Бих се включил/а в колектив от двама-трима преподаватели 33,2%

3 - Според мен не е необходимо, децата и без това са много натоварени 16,6%

4 - Не бих предложил/а, и така съм много зает/а 5,5%

Общо 66,4% отговарят положително, като половината от тях са готови да самостоятелно да водят като извънкласна форма учебна дисциплина върху културното наследство, останалите – като включени в колектив от двама-трима преподаватели. Или - две/трети от анкетираните учители са готови да включат нова дисциплина върху културното наследство – според нас един добър резултат.

16,6% от респондентите смятат, че не е необходимо да се увеличава учебната заетост на децата с нови дисциплини, доколкото те и без това са много натоварени. Едва 5,5% преценяват, че нямат възможност да увеличават и без това високата си натовареност.

Известно е, че в световната практика през последните десетилетия се осъществяват значителни промени в отношението към културно-историческото наследство. Акцентът се премества от разкриване и съхранение /което се оказва недостатъчно/ към активното му включване във всекидневния живот на хората. На него започва да се гледа като източник и важен фактор за социализация, творческо развитие, комуникативност, изграждане на идентичност, цялостно осмисляне на универсума.

Доколко са компетентни учителите да поемат комплексните задачи, произтичащи от тази нова роля на културното наследство за общото развитие на юношите? Със сигурност те са отворени към разширяване на своята компетентност – това сочат резултатите от въпроса “Ако Ви се осигури възможност, бихте ли се включил/а в квалификационни курсове?”

Графика 8: Включване в квалификационни курсове

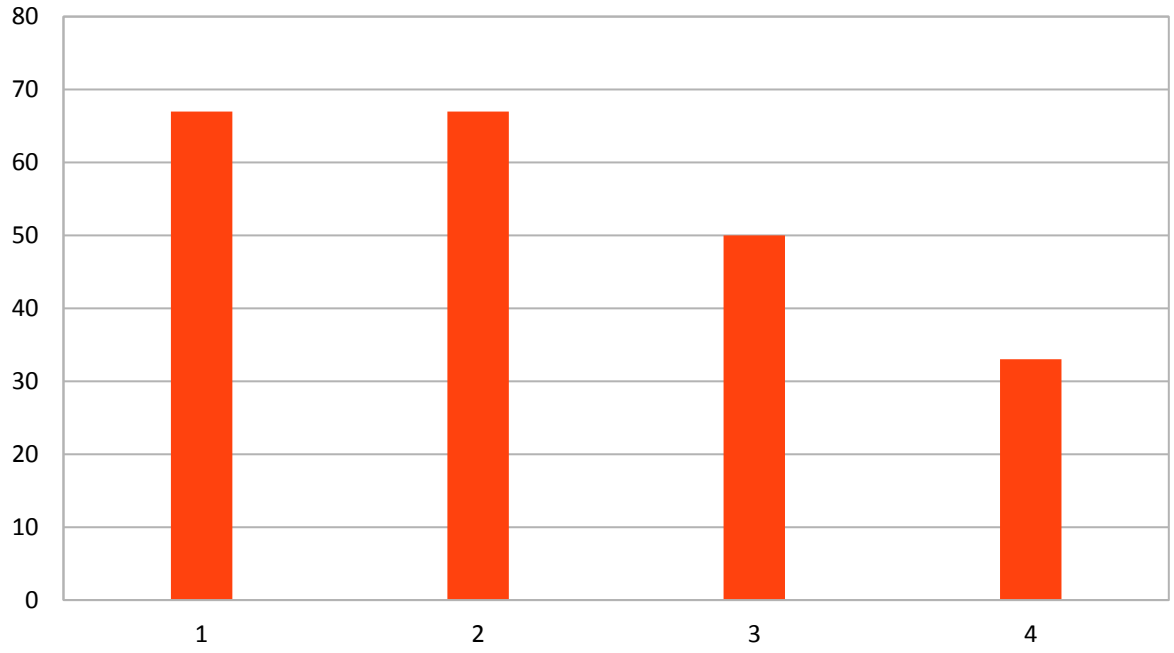

ЛЕГЕНДА

1 - Иновативни форми и методи в процеса на обучение 66,7%

2. - Работа в екип 66,7%

3 - Използване на дигитални средства в обучението 50%

4 - Нови проучвания върху културното наследство 33,2%

Както се вижда, всеки учител е посочил поне две сфери, в които би се включил. Така на първа-втора позиция излиза желанието за участие в квалификационни курсове по иновативни форми и методи в процеса на обучение – този избор правят две/трети от респондентите. Същата популярност печели и включването в обучение за работа в екип.

На трета позиция с 50% отговорили се нарежда желанието за повишаване на квалификацията за използване на дигитални средства в обучението. Също така и над една/трета от участниците биха се включили и в обучение върху новите проучвания върху културното наследство (33,2%).

Широка практика е ръководството и учителите от едно училище да вземат решения за това кои дисциплини следва да се включат в извънкласната дейност. Очаква се те да са наясно за интересите на учениците, какви биха били техните очаквания за ползата от определена извънкласна форма и пр. За да разберем доколко е основателна тази практика, си позволихме да включим един и същ въпрос в анкетната карта за ученици и учители – какво очакват учениците от заниманията си в клуб "Млад журналист" и съответно – преценката на учителите за мотивацията на младите хора. Резултатите представяме в таблица с прилежаща графика:

Графика 9: Мотивация на учениците за участие - съпоставка

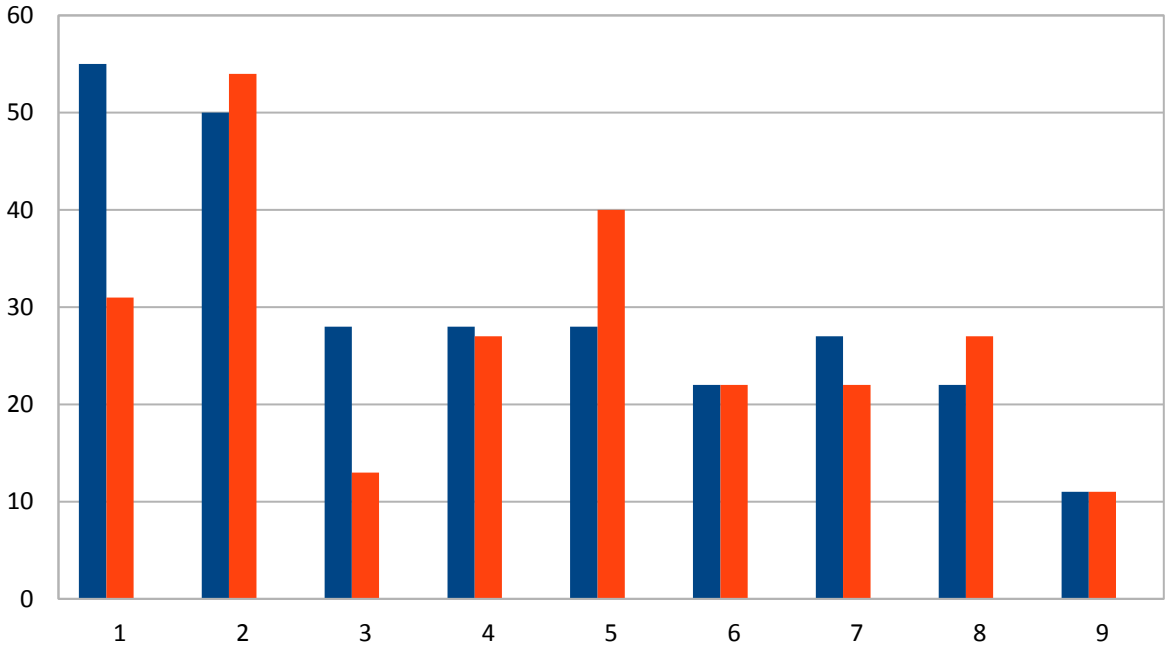

ЛЕГЕНДА

Син цвят -посочено от учителите

Червен цвят - посочено от учениците

Ученически очаквания за ползата им от участие в клуб “Млад журналист”	Според учителите	Според учениците
1. Да придобиват умения, необходими за добрия журналист	55%	31,5% разлика 24%
2. Да повишат общата си култура	50%	54%
3. Да участват в проучвания за обогатяване културната история на региона	27,7%	13,5% разлика 13%
4. Да научат нови неща за културната история на София и община „Красно село“	27,7%	27%

5. Да посещават различни културни обекти в София и в район „Красно село“	27,7%	40,5% разлика 13%
6. Да участват активно в правенето на вестник	22,2%	22,2%
7. Да покажат своите способности и познания	27,7%	22,5%
8. Да се забавляват	22,2%	27%
9. Да впечатлят околните със своите умения	11,1%	11,1%

Резултатите са впечатляващи – оказва се, че учителите доста точно прогнозират ученическите очаквания, разликите в процентите са незначителни. Това се отнася за твърдения №№ 2, 4, 6, 7, 8, 9.

По-значителни разлики между ученическите очаквания и учителската прогноза за тях виждаме при твърденията:

- Да придобиват умения, необходими за добрия журналист: 55% от учителите очакват, че за учениците това е важна причина за участие, докато този отговор е посочен от почти два пъти по-малко ученици - 31,5%;

- Да участват в проучвания за обогатяване културната история на региона: 27% от учителите предполагат, че това е важен мотив за избор, но съответно – посочен е от два пъти по-малко ученици – 13,5%;

- Да посещават различни културни обекти в София и в район „Красно село“: Тук резултатите са обратни - учителите омаловажават този възможен мотив - посочват го 27,7% от тях, докато тя се оказва важна за 40,5% от учениците.

Вероятно учителите са склонни малко да преувеличават мотивацията на учениците за получаване на нови знания, да недооценяват желанието им за забавления, както и извънучилищните посещения на обекти от културното наследство .

Каква е строгата учителска преценка за равнището на ученическите знания върху културното наследство на София и община “Красно село”? Прави впечатление, че голяма част от респондентите се въздържат да отговорят на този въпрос, а тези, които го правят, им поставят средна оценка 5,4 (от 1 до 10). Ако

превърнем този резултат в шестобалната система (с която сме свикнали), ще получим около Добър 4,3. Ако учителите са прави (не се съмняваме в способността им за обективна преценка на нечии знания), има върху какво да се работи в бъдеще.

Естествено възниква въпросът как може да се стимулира интересът на учениците към културното наследство? Зададохме този въпрос с прилежаща петстепенна скала с най-висока оценка 5 и най-ниска - 1. След обработка на резултатите се очертава следната картина:

Графика 10: Стимули за повишаване интереса към културното наследство

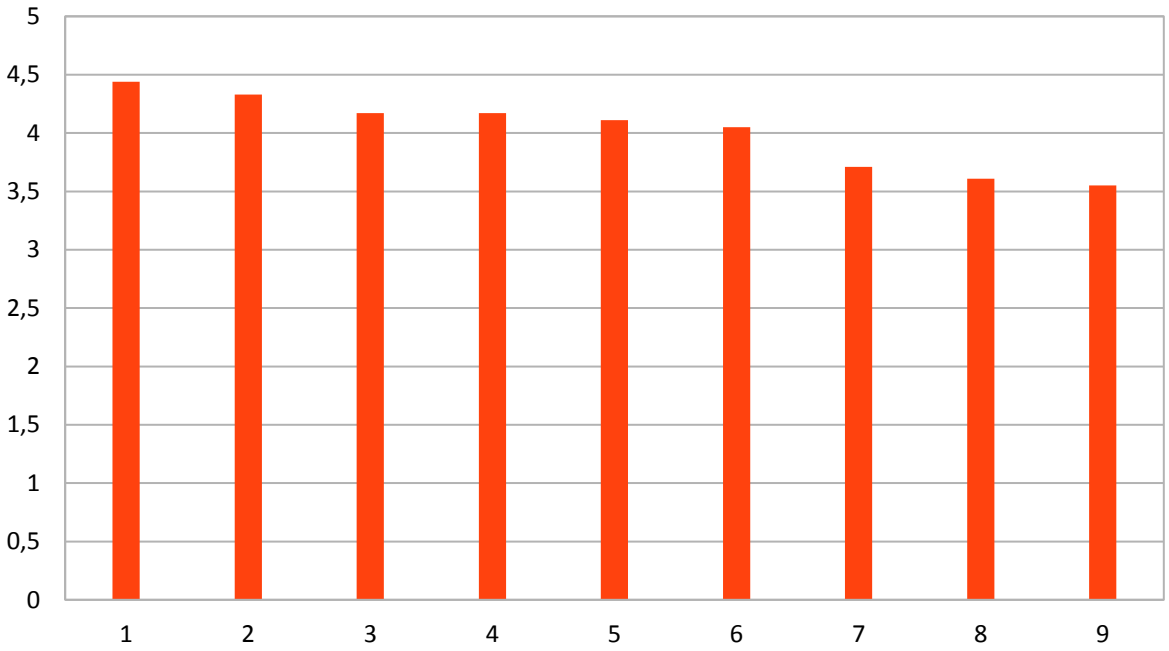

ЛЕГЕНДА

1 - Да се организират курсове за обучение на учителите /дигитално, педагогическо, по специалността, работа в екип и пр./ 4,44

2 - На учениците да се възлагат повече творчески задачи в сферата на културното наследство 4,33

3 - Да се разшири сътрудничеството на училището с музеи, галерии и други културни институции 4,17

4 - Да се организират повече ученически посещения на културни обекти в столицата с придружаваща беседа 4,17

5 - Някои учебни часове да се водят в музеи, галерии, на открито (по история, литература, изобразително изкуство и пр.) 4,11

6 - Да се предлагат повече извънкласни форми, свързани с културното наследство 4,05

7 - Да се разработят иновативни методики за преподаване на културното наследство 3,72

8 - Да се увеличат часовете по учебните дисциплини, свързани с културното наследство (история, литература, география и пр.) 3,61

9 - Да се организират дискусии с учениците за присъствието на ценностите от културното наследство в съвременния живот 3,55

За наша изненада, безапелационно на първа позиция излиза необходимостта учителите да повишат своята квалификация: „Да се организират курсове за обучение на учителите /дигитално, педагогическо, по специалността, работа в екип и пр./“. Средният получен бал е 4,44. Тук бихме добавили и искането „Да се разработят иновативни методики за преподаване на културното наследство“, на 7-мо място в общата класация.

На втора позиция се нарежда онзи акцент, за който споменахме по-горе – необходимостта културното наследство да се включва активно в общата социализация и творческо развитие на децата - „На учениците да се възлагат повече творчески задачи в сферата на културното наследство“ (среден бал 4,33). От подобен характер е и предложението „Да се организират дискусии с учениците за присъствието на ценностите от културното наследство в съвременния живот“ , което за съжаление заема последно място. Може би учителите все още не са напълно готови за новото място, което културното наследство следва да заеме при израстването на децата.

Учителите съзнават важността на партньорството – необходимостта „Да се разшири сътрудничеството на училището с музеи, галерии и други културни институции“ излиза на трето място, а на пето - „Някои учебни часове да се водят

в музеи, галерии, на открито (по история, литература, изобразително изкуство и пр.)“. Тази практика широко се използва западно-европейските училища.

На шеста и осма позиция излиза необходимостта да се увеличат часовете, свързани с културното наследство – както при задължителните дисциплини (осмо място), така и при извънкласната дейност (шесто място).

Ако обобщим по сходство в съдържанието на тези резултати в по-големи групи, се получава следното:

Графика 11 Стимули за повишаване на интереса - обобщение

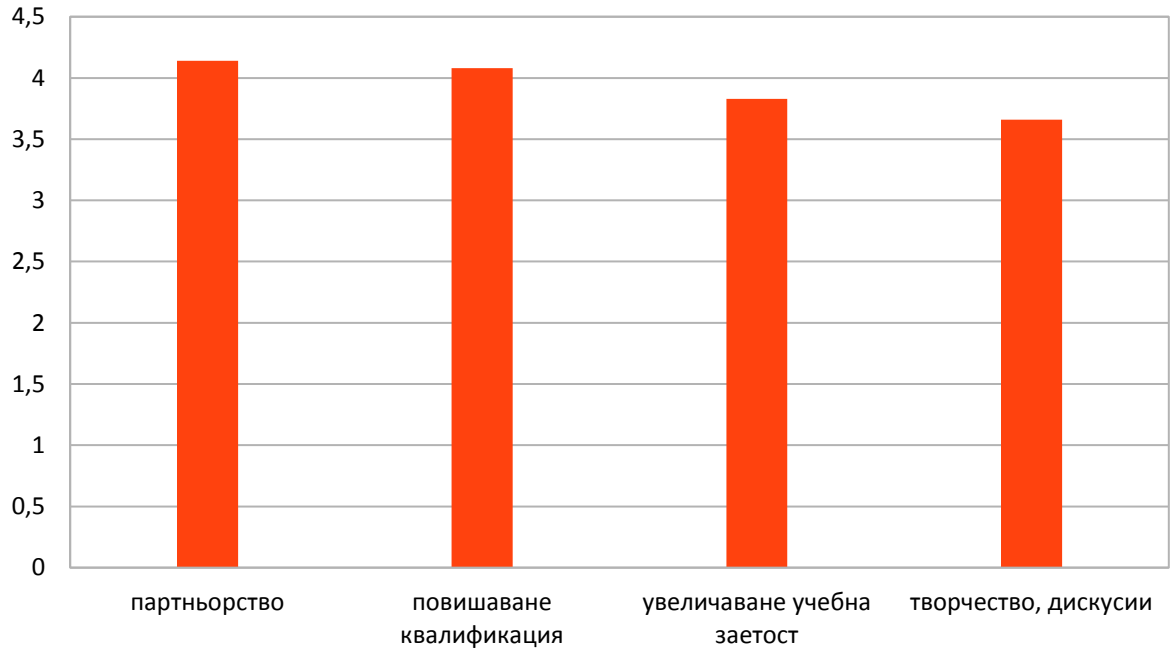

ЛЕГЕНДА

1. Разширяване на партньорствата – среден бал 4,14

2. Повишаване квалификацията на учителите – среден бал 4,08

3. Увеличаване на часовете по културно-историческо наследство – класни и извънкласни форми – среден бал 3,83

4. Включване в работата с учениците на повече творчески задачи, дискусии – среден бал 3,66

Според горните обобщени резултати на първа позиция като важен стимул за повишаване интереса на младите хора към културното наследство е разширяване на партньорството между образователните и културни институции. На втора позиция се нарежда необходимостта от повишаване квалификацията на учителите в тази сфера. На трета – увеличаване на часовете върху културно-историческото наследство – класни и извънкласни форми. И на последно място (но все пак – с бал над средното) – проблемът с въвеждането на преподаване от нов тип – с активното творческо съучастие на учениците в учебния процес.

Както обикновено, последните въпроси са свързани с отношението на респондентите към проведения с тях семинар. На въпроса „Този семинар беше ли полезен за Вас?" с прилежаща петстепенна скала, получихме следните резултати:

Графика 12: Полезност на семинара

ЛЕГЕНДА

1 - Да, в голяма степен	33,2% (в синьо)
2 - Да	33,2% (в червено)
3 - И да, и не	27,7% (в жълто)
4 - По-скоро не	5,5% (в зелено)

Общо 66,4% от участниците преценяват, че семинарът е бил много полезен/полезен за тях. Според 27,7% семинарът е бил полезен, но има какво още да се желае. Едва 5,5% са тези, които смятат, че по-скоро са си загубили времето.

Изчислена като среден бал, преценката на респондентите е 3,89. Превърнато по шестобалната система – Много добър 4,89.

Препоръките, които получават организаторите на семинара, са следните:

- Пожелавам надграждане;

- Благодаря за поканата и включването в проекта. Успех!

- Повече инициативи, които да привличат младите, интересуващи се от литература, история, изкуство;

- Да е за по-дълъг период от време – поне година и половина, две.